

miraze

natury i architektury

PRACE NAUKOWE
DEDYKOWANE
PROFESOROWI
TADEUSZOWI
BERNATOWICZOWI

pod redakcją
Aliny Barczyk
Piotra Gryglewskiego

 WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO

Łódź 2021

Alina Barczyk, Piotr Gryglewski – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny
Instytut Historii Sztuki, 90-131 Łódź, ul. G. Narutowicza 65

RECENZENCI

Waldemar Deluga, Marek Walczak

REDAKTOR INICJUJĄCY

Natasza Koźbiał

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Karolina Walczak

OPRACOWANIE INDEKSÓW

Alina Barczyk

SKŁAD I ŁAMANIE

Joanna Apanowicz

KOREKTA TECHNICZNA

Leonora Gralka

PROJEKT OKŁADKI

Joanna Apanowicz

Grafika na okładce: Carl Pier (Inventor), Jakob Gottlieb Thelott (Stecher), Rahmenbegrönung
aus Muschelwerk, ok. 1750, (Museum für Kunst und Gewerbe, Hamburg), fot. MKG Collection
Online | Martin Engelbrecht, Carl Pier, Jakob Gottlieb Thelott | Rahmenbegrönung
aus Muschelwerk (mkg-hamburg.de)

Fotografia na s. 9

autorstwa Aleksandry Bernatowicz

Jubilat, dr hab. Tadeusz Bernatowicz

Współwydawcy

Instytut Historii Sztuki. Uniwersytet Łódzki

Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”

Publikację dofinansowano ze środków

Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ

© Copyright by Authors, Łódź 2021

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2021

© Copyright by Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” 2021

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.10424.21.0.M

Ark. druk. 43,25

ISBN WUŁ 978-83-8220-665-4

e-ISBN WUŁ 978-83-8220-666-1

ISBN „Polonika” 978-83-66172-38-8

Spis treści

Tabula gratulatoria	8
Słowo wstępne	11

Artystyczne radziviliana

ANNA SYLWIA CZYŻ <i>Pompa funebris</i> Halszki z Radziwiłłów, żony Lwa Sapiehy. Na marginesie badań nad kościołem pw. Michała Archanioła w Wilnie	15
IRENA ROLSKA <i>Eques Hierosolimi tanus</i> . Mirski portret wojewody wileńskiego Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotki” (1540–1616)	27
JAROSŁAW PIETRZAK Czarny orzeł i św. Michał Archanioł jako <i>psychopomposy</i> . O symbolicznym znaczeniu malowideł w kaplicy tzw. Radziwiłłowskiej w kościele św. Anny w Białej Podlaskiej	35
PIOTR JAMSKI <i>Laudate eum in cimbali jubilationis</i> , czyli o dzwonach radziwiłłowskiej Ołtyki	67
ULADZIMIR KARALENAK Parki Radziwiłłów w epoce saskiej	93

Z badań nad sztuką XVII stulecia

JERZY MIZIOŁEK Archeologia wazowskich triumfów. Kilka uwag o zaginionym obrazie Tomasza Dolabelli	103
RENATA SULEWSKA Narys twierdzy i sfera armilarna w epitafium Adama Freytaga w Kiejdanach	121
PIOTR GRYGLEWSKI <i>Urbs Piotricovia</i> . O pewnym widoku miasta z dzieła Samuela Pufendorfa	137
ZBIGNIEW BANIA Dwór Macieja i Jana Wawrzyńca Wodzickich przy Miodowej w Warszawie około 1670 roku	155
RYSZARD SZMYDKI Udział Gdańska w zakupach niderlandzkich tapiserii do Polski pod koniec XVI i w XVII wieku	161

Wokół króla i magnaterii

ANDRZEJ BETLEJ Przy odgłosie ustawicznym	175
HANNA OSIECKA-SAMSONOWICZ O weselu książąt Lubomirskich w Połonnem (1755). Cukrowych <i>trionfi</i> i fajerwerkach Jana de Witte	193
JAKUB SITO Pałac królewski na Króliczej Górze w świetle nieznanych materiałów ikonograficznych	207
ALINA BARCZYK Bieliny nad Sanem. Założenie dworskie w czasach Elżbiety z Wiśniowieckich Zamoyskiej i jej spadkobierców	221
PIOTR ŁUGOWSKI <i>Kaffehauz</i> Aleksandry Ogińskiej w Siedlcach	245

Nowożytne sacrum

PIOTR KRASNY, MICHAŁ KURZEJ Figury ludzkie i anielskie jako elementy podpór architektonicznych w sztuce sakralnej w Mediolanie po Soborze Trydenckim. Geneza, symbolika, funkcje	259
KATARZYNA WARDZYŃSKA, MICHAŁ WARDZYŃSKI Barokowa kazalnica w Rodowie (niem. Groß Rohdau / Rodau) pod Prabutami (Riesenburg) Przykład recepcji katolickich wzorów flamandzkich w rzeźbie luterkańskiej w Prusach Wschodnich	283
KAROL GUTTMEJER Kościół Bernardynów na Czerniakowie Dwie fazy projektowania i budowy	307
PIOTR OSZCZANOWSKI Wrocławska <i>Immaculata</i>	319
KAROLINA STANILEWICZ Zabytki hafciarstwa polskiego XVII i XVIII wieku w prymasowskiej kolegiacie w Łowiczu	329
AGATA DWORZAK Kilka uwag o fasadzie kościoła Bernardynów w Dukli	343

Malarskie programy ikonograficzne

JACEK KOWALSKI Korona i kolczuga. O ikonograficznej innowacji czasów Jana Kazimierza	361
URSZULA MAZURCZAK Krajobraz idealny, krajobraz realny Antropologia krajobrazu zdarzeń i przyrody malarstwa włoskiego końca XIII i I połowy wieku XIV	373
KS. ANDRZEJ WITKO Juana de Valdésa Leala malowidła w sewilskim kościółce Los Venerables	409

EWA KUBIAK Kult i wyobrażenia świętej Róży z Limy w okresie kolonialnym w Cusco i regionie	423
---	------------

Historia architektury i jej konserwacja

JAROSŁAW JARZEWICZ Gotyk jako renesans	447
RYSZARD MĄCZYŃSKI Czy architekt Stanisław Zawadzki został generałem?	465
KRZYSZTOF STEFAŃSKI Kaplica w Szydłowie. Dzieło Antoniego Wiwulskiego	483
ALEKSANDER ANDRZEJEWSKI Fortalicja w Gorzkowicach, zabytek zrewitalizowany	501
KATARZYNA SCHAT-BABIŃSKA Odbudowa zabytkowego obiektu Zarys problematyki	517
DARIA RUTKOWSKA-SIUDA Kościół w Górach Wysokich Historia budowy i konserwacja	531

Sztuka w dobie nowoczesności

ELEONORA JEDLIŃSKA Caravaggio – Bacon w Galleria Borghese	545
AGNIESZKA ŚWIĘTOSŁAWSKA Wszystkie pasje Juliusza Wysockiego Karteczka z dziejów lwowskiego życia artystycznego pierwszej połowy XIX wieku	557
PIOTR KIBORT Rotunda w muzeum – przypadek polski	577
MAŁGORZATA ROZBICKA Reprezentacja architektury pierwszego dziesięciolecia II RP w Dziale Sztuki Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu w 1929 roku	591
KATARZYNA NOWAKOWSKA-SITO Czy <i>Polska leży nad Morzem</i> <i>Śródziemnym</i> ?	607
DOMINIKA ŁARIONOW Obraz Jacksona Pollocka w teatrze, czyli sztuka abstrakcyjna na scenie	621
Publikacje profesora Tadeusza Bernatowicza do 2020 roku włącznie	635
Spis ilustracji	641
Indeks osób	659
Indeks miejscowości	685

Tabula gratulatoria

Zbigniew Anusik

Barbara Arciszewska

Artur Badach

Agnieszka Bender

Aleksandra Bernatowicz

Małgorzata Biłozór-Salwa

Marta Boberska

Juliusz A. Chrościcki

Katarzyna Chrudimska-Uhera

Błażej Ciarkowski

Krzysztof Cichoń

Krzysztof Czyżewski

Jolanta Daszyńska

Adam Drozdowski

Marcin Fabiański

Wojciech Fałkowski

Irmína Gadowska

Marek Gensler

Witold Glinkowski

Krzysztof Gombin

Olga Hajduk

Barbara Jamska

Dorota Janiszewska-Jakubiak

Michał Janocha

Małgorzata Karkocha

Jarosław Kita

Stanisław Kłosowski

Maciej Kokoszko

Andrzej Kompa

Piotr Korduba

Andrzej Koziół

Aneta Kramiszewska

Kazimierz Kuczman

Robert Kunkel

Inga Kuźma

Piotr Lasek

Jerzy Malinowski

Bernadetta Manyś

Anna Marciniak-Kajzer

Katarzyna Mikocka-Rachubowa

Stanisław Mossakowski

Janusz Nowiński

Monika Nyk

Joanna Orzeł

Aneta Pawłowska

Tomasz Pietras

Janusz Pietrzak

Bożena Popiołek

Olga Popko

Łukasz M. Sadowski

Józef Skrabski

Joanna Sosnowska

Julia Sowińska-Heim

Paulina Sztabińska-Kałowska

Tomasz Torbus

Olga Tuszyńska-Szczepaniak

Jacek Tylicki

Marek Walczak

Wojciech Walczak

Przemysław Wątroba

Katarzyna Wiszowata-Walczak

Jacek Żukowski

Słowo wstępne

Oddajemy w Państwa ręce księgę dedykowaną Profesorowi Tadeuszowi Bernatowiczowi. Zebrane artykuły zostały ujęte w ramach siedmiu rozdziałów, podejmujących kolejno problematykę radzivilianów, twórczości artystycznej XVII wieku, mecenatu królewskiego i magnackiego, nowożytniej sztuki sakralnej, malarskich programów ikonograficznych, historii oraz konserwacji architektury, a także sztuki nowoczesnej. Przywołane tytuły rozdziałów ilustrują szerokie spektrum zainteresowań badawczych zaproszonych Autorów. Równocześnie jednak ta wszechstronność ujęć w znakomity sposób odzwierciedla bogactwo zainteresowań samego Jubilatą. Chcieliśmy naszym tomem uhonorować Profesora jako nieustrudzonego badacza i autora licznych publikacji, a zarazem jako wykładowcę, z pasją angażującego się w pracę dydaktyczną. Człowieka wytrwale stawiającego intrygujące pytania i poszukującego wciąż nowych odpowiedzi. Znakomitego Rozmówcę, gotowego podejmować najbardziej odważne tematy i problemy.

Profesor Tadeusz Bernatowicz od wielu lat jest związany z łódzkim ośrodkiem, twórczo wzbogacając nasz zespół. Z tego też względu zdecydowaliśmy się w tytule niniejszej publikacji przywołać nazwę jednego z przedmiotów prowadzonych przez Profesora w Instytucie Historii Sztuki UŁ.

Bardzo dziękujemy wszystkim, którzy z ogromną przychylnością odnieśli się do naszej inicjatywy, w pierwszej kolejności Autorom artykułów. Doceniamy wysiłek włożony w przygotowanie tekstów – zwłaszcza, iż powstawały one w trudnym 2020 roku, gdy dostęp do archiwów i bibliotek oraz możliwości wyjazdów badawczych były znacznie ograniczone. Jesteśmy też bardzo wdzięczni Osobom, które dopisały swoje nazwiska do *Tabuli Gratulatorii*.

Wreszcie pragniemy wyrazić słowa wdzięczności za całą dotychczasową aktywność naukową Jubilatowi, z którym mamy przyjemność współpracować. Gratulujemy wszystkich dokonań i życzymy sukcesów w przyszłych przedsięwzięciach. Wierzymy, że niniejsza księga będzie dla Pana Profesora dowodem uznania ze strony środowiska historyków sztuki i architektury.

ALINA BARCZYK, PIOTR GRYGLEWSKI